

บทที่ 1

บทนำและระเบียบวิธีวิจัย

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคม คือ การที่มีผู้คนมาอยู่รวมกันจำนวนมาก โดยมีการติดต่อเกี่ยวข้งกันและมีการจัดระเบียบทางสังคม รูปแบบการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมจะแตกต่างกันไปตามสถานภาพ เป็นผลทำให้เกิดการจัดช่วงชั้นในสังคม (Social Stratification) สถานภาพและบทบาทของบุคคลที่แตกต่างกันนี้ มักจะมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม (Socioeconomic) โดยเฉพาะเรื่องของรายได้และตำแหน่งทางสังคม (Powers, 1982:23) ที่ทำให้สามารถนำมาจัดแบ่งเป็นช่วงชั้นต่าง ๆ ของสังคมได้ และสิ่งหนึ่งที่ถือว่าเป็นตัวบ่งชี้ (indicator) ของสถานภาพที่ดีที่สุดก็คือ อาชีพ นอกจากนี้ อาชีพยังเป็นตัวแปรแทรกกลางอยู่ระหว่างการศึกษากับรายได้อีกด้วย (Duncan, 1961 in Powers, 1982:8) เราอาจพิจารณาได้ว่า อาชีพมีความสำคัญเป็น 2 นัย นัยหนึ่งคือ ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ เช่น ค่าจ้าง เงินเดือน รายได้ อีกนัยหนึ่งคือ สถานภาพทางสังคม เช่น ยศ ตำแหน่ง อำนาจ (สุกਾਂค จันทรวานิช, 2528:251) ซึ่งประการหลังก็คือ เกียรติภูมิ (Prestige) ของอาชีพนั่นเอง

เกียรติภูมิของอาชีพ แม้ว่าจะ เป็นนามธรรม แต่เราอาจวัดได้จากความคิดเห็นของผู้ที่ให้ค่ามากกว่าจะเป็นไปโดยลักษณะของอาชีพนั้น และผู้คนสามารถประมาณ บ่งชี้เกียรติภูมิของอาชีพได้ (M.G.Powers, 1982:3)

ในต่างประเทศแม้จะมีงานวิจัยเกี่ยวกับมาตรวัดเกียรติภูมิของอาชีพเป็นจำนวนมากก็ตาม แต่ยังไม่เพียงพอในการที่จะนำมาใช้ในการอธิบายอาชีพในสังคมไทย เพราะมาตรวัดที่จัดสร้างขึ้นในแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกันไป ทั้งในรายละเอียดและระเบียบวิธี

การเปรียบเทียบและอธิบายข้อมูลด้านนี้จึงกระทำได้ยาก ตัวอย่างเช่น ในการศึกษาเปรียบเทียบและเรื่อง การเลื่อนชั้นบางอาชีพ พบว่ามีปัญหาจากการจำแนกอาชีพที่ไม่เท่ากัน เช่น อาชีพในหมวดของพนักงานขาย ถ้าจำแนกตามหลัก ISCO (International Standard Classification of Occupation) แบ่งเป็น 38 อาชีพ แต่ถ้าจำแนกตามสำมะโนของสหรัฐอเมริกา (U.S.Census) แบ่งเป็น 16 อาชีพ ทำให้ไม่สามารถเปรียบเทียบกันได้ นอกจากนั้นบางอาชีพก็ไม่มีอยู่ในการศึกษาของบางประเทศ จากปัญหาดังกล่าวจึงเกิดความคิดที่ว่า ควรมีการสร้างมาตรฐานวัดเกียรติภูมิของอาชีพที่เป็นมาตรฐานสากล ไม่ว่าจะ เป็นสถานที่ใด เวลาใดก็ตาม ในที่สุด Donald J. Treiman ก็ได้สร้างมาตรฐานสากลของเกียรติภูมิของอาชีพ (Standard International Occupational Prestige Scale) ขึ้นเมื่อปี 1975 โดยเชื่อว่าค่าเกียรติภูมิมาตรฐานที่สร้างขึ้นนี้ จะใช้ได้กับทุกประเทศในทุกเวลา ทุกสถานที่

มาตรฐานสากลของเกียรติภูมิของอาชีพ (SIOPS) ที่ Treiman ได้สร้างขึ้นนั้น แม้จะสร้างขึ้นจากข้อมูลของค่าเกียรติภูมิของอาชีพจากประเทศต่าง ๆ จากเกือบทุกประเทศทั่วโลกและมีค่าความสัมพันธ์กับข้อมูลท้องถิ่นสูงอย่างมีนัยสำคัญ แต่จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะงานวิจัยที่เคยศึกษาในประเทศไทย พบว่าการให้ค่าเกียรติภูมิของอาชีพของคนไทยแตกต่างไปจากค่าเกียรติภูมิของอาชีพที่ Treiman สร้างขึ้น เช่น พระจะได้รับความนับถือและมีเกียรติภูมิสูงในสังคมไทย ขณะที่ผลการศึกษาของ Treiman พบว่าพระไม่ได้มีเกียรติภูมิสูงเท่าที่ควร (รายละเอียดจะกล่าวถึงในเรื่อง เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง) ความขัดแย้งกันในผลการวิจัยดังกล่าว จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าค่าเกียรติภูมิของอาชีพที่ถือเป็นมาตรฐานสากลของ Treiman จะสามารถนำมาใช้เป็นค่าเกียรติภูมิของอาชีพในประเทศไทยได้เพียงใด

เกียรติภูมิของอาชีพย่อมส่งผลไปยังผู้ที่ประกอบอาชีพนั้น ๆ ก่อให้เกิดความแตกต่างกันในสังคมนำไปสู่การจัดช่วงชั้นในสังคม มาตรฐานวัดเกียรติภูมิของอาชีพจึงมีความสำคัญอย่างมากในการนำมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม แม้มาตรฐานวัดเกียรติภูมิที่เป็นมาตรฐานสากลจะได้สร้างขึ้นแล้วและเชื่อว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะการวิจัยที่ค่องการศึกษาเปรียบเทียบเป็นอันมาก แต่มาตรฐานในระดับท้องถิ่นระดับประเทศก็มีความสำคัญในการอธิบายปรากฏการณ์ในท้องถิ่นในประเทศนั้น ๆ เช่น ในแคนาดา

มีการนำข้อมูลที่ได้จากมาตรวัดที่สร้างขึ้นในประเทศมาศึกษาถึงความแตกต่างอันเนื่องมาจากชาติพันธุ์ (Blishen, 1970 Carroll, 1977) และการศึกษาถึงความแตกต่างในการเลื่อนชั้นทางอาชีพในช่วงอายุรุ่นเดียวกันระหว่างเมืองต่าง ๆ ในแคนาดา (Blishen & Carroll, in Powers, 1982 : 51)

สำหรับในประเทศไทยแม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับเกียรติภูมิและการจัดลำดับความสำคัญของอาชีพอยู่บ้างแต่ก็ยังมีได้มีการศึกษาอย่างละเอียดและยังไม่เคยมีการสร้างมาตรวัดเกียรติภูมิของอาชีพในสังคมไทยแต่อย่างใด เท่าที่ผ่านมามีพบว่า นักวิจัยจะเกิดความลังเลในการจำแนกอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง และแก้ปัญหาโดยการจำแนกอาชีพหาย ๆ เป็น 4-5 ประเภท เช่น รับราชการ ค้าขาย เกษตรกร เท่านั้น (สุภางค์ จันทวานิช, 2528 : 251) การจำแนกข้อมูลอาชีพที่ละเอียดมากขึ้นคาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่องานวิจัยทางสังคมศาสตร์เป็นอันมาก การสร้างมาตรวัดเกียรติภูมิทางอาชีพในสังคมเมืองของไทยจะแสดงให้เห็นถึงการจัดช่วงชั้นในสังคมไทย ยิ่งไปกว่านั้นมาตรวัดเกียรติภูมิของอาชีพที่สร้างขึ้นยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาสังคมไทยดังเช่นที่ประเทศต่าง ๆ ได้นำมาตรวัดในประเทศของตนไปศึกษา และช่วยให้อธิบายปรากฏการณ์สังคมได้ลึกซึ้งด้วย

ประเด็นปัญหาการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ประเด็นปัญหาในการวิจัย ได้แก่

1. ต้องการทราบว่า การจัดช่วงชั้นในสังคมด้วยมาตรวัดเกียรติภูมิของอาชีพต่าง ๆ ในเขตเมืองของไทย สามารถจะกระทำได้หรือไม่เพียงใด
2. ต้องการทราบว่าคนไทยให้ค่าเกียรติภูมิของอาชีพต่าง ๆ ในเขตเมืองอย่างไร
3. ต้องการทราบว่าค่าเกียรติภูมิของอาชีพต่าง ๆ ในเขตเมืองมีความสอดคล้องหรือแตกต่างกับค่าเกียรติภูมิมาตรฐานสากล (Standard International Occupational Prestige Scores) ที่ Donald J. Treiman สร้างขึ้นหรือไม่เพียงใด

วัตถุประสงค์

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อสร้างมาตรวัดเกียรติภูมิของอาชีพ (Occupational Prestige scale) ในสังคมเมืองของไทย
2. เพื่อหาคะแนนเกียรติภูมิของอาชีพต่าง ๆ ในสังคมเมืองของไทย
3. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเกียรติภูมิของอาชีพต่าง ๆ ในสังคมเมืองของไทย กับคะแนนเกียรติภูมิมাত্রฐานสากลของ Donald J. Treiman ในแง่ความสอดคล้องและแตกต่างกัน

แนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

Karl Marx เป็นบุคคลสำคัญคนแรกที่ได้สร้างหลักการแบ่งชนชั้นทางสังคมโดยเน้นถึงความสำคัญของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มชนตามโครงสร้างทางเศรษฐกิจ เขากล่าวไว้ในเรื่องตัวกำหนดทางเศรษฐกิจ (Economic Determinism) ว่าปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทในการจัดลำดับชั้นทางสังคมได้แก่ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ อันประกอบด้วยระบบการผลิต การแลกเปลี่ยน ผู้ผลิต และผู้บริโภค เป็นต้น ที่เป็นตัวกำหนดโดยแต่ละบุคคลจะถูกควบคุมอยู่ภายใต้ชนชั้นที่ตนอยู่ ชนชั้นจึงถูกกำหนดโดยความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนกับวิธีการผลิต เขาแบ่งกลุ่มคนออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มผู้ใช้แรงงานกับกลุ่มชนชั้นผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต กลุ่มผู้ใช้แรงงานจะถูกเอารัดเอาเปรียบและกดขี่ข่มเหง ต่อมา Max Weber กล่าวถึงการจัดช่วงชั้นในสังคมไว้ในเรื่อง ชนชั้น สถานภาพและพรรค (class status and party) "อำนาจ (power) มีประสิทธิภาพที่จะควบคุมการกระทำของมนุษย์ อำนาจพื้นฐานที่สามารถวัดได้มี 3 ลักษณะ ได้แก่ อำนาจทางเศรษฐกิจ อำนาจทางสังคม และอำนาจทางการเมือง ซึ่งจะก่อรูปขึ้นในรูปของชนชั้น สถานภาพ และพรรคตามลำดับ เขาได้วิเคราะห์ลักษณะของอำนาจไว้ในแต่ละพฤติกรรม เพื่ออธิบายระบบช่วงชั้น ดังนี้

1. อำนาจทางเศรษฐกิจ การจัดลำดับชั้นจะแบ่งเป็นชนชั้นต่าง ๆ โดยบุคคลซึ่งมีผลประโยชน์และอำนาจทางเศรษฐกิจเหมือนกันจะอยู่ในชนชั้นเดียวกัน

2. อำนาจทางสังคม บุคคลซึ่งมีเกียรติและศักดิ์ศรีทางสังคมเหมือนกันและมีฐานะความเป็นอยู่คล้ายกันจะจัดอยู่ในสถานภาพเดียวกัน อำนาจทางสังคมของบุคคลเกิดจากเกียรติยศซึ่งได้รับจากบุคคลอื่น สถานภาพขึ้นกับชุมชนขณะเดียวกัน เกียรติยศขึ้นอยู่กับการศึกษาโดยบุคคลอื่น

3. อำนาจทางการเมือง ตำแหน่งทางการเมืองมีส่วนให้บุคคลมีอำนาจต่างกัน อำนาจทางการเมืองเกิดขึ้นโดยกลุ่มการเมือง อำนาจนี้ถูกจัดขึ้น เป็นสถาบันที่มีระเบียบขึ้นอยู่ กับชุมชนและอาจมีผลถึงอำนาจทาง เศรษฐกิจและสังคมด้วย

แนวคิดนี้ได้พัฒนาต่อมาโดย Warner กล่าวถึงการจัดช่วงชั้นในสังคมไว้ในเรื่อง ชื่อเสียง เกียรติยศของสถานภาพ ว่า เกียรติยศ ศักดิ์ศรี เป็นความรู้สึกในใจของบุคคล ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน มักปรากฏเมื่อมีการร่วมในค่านิยมของบุคคลสองกลุ่มซึ่งปกติทั้งสองกลุ่ม ได้ยอมรับถึงความไม่เท่าเทียมกันในเกียรติยศและศักดิ์ศรี เขาได้ทำการศึกษาถึงการจัดช่วง ชั้นในสังคมอเมริกัน โดยการแบ่งช่วงชั้นตามความเหนือกว่าคือยกว่าของสมาชิกในชุมชน จาก การศึกษาครั้งนี้พบว่าควรแบ่งสังคมออกเป็น 6 ลำดับ ได้แก่ ชั้นสูงระดับสูง ชั้นสูง ระดับต่ำ ชั้นกลางระดับสูง ชั้นกลางระดับต่ำ ชั้นต่ำระดับสูง และชั้นต่ำระดับต่ำ

ส่วน Parsons ได้กล่าวถึงเกียรติภูมิ (prestige) ในการแบ่งชนชั้นทางสังคม ว่า "เกียรติภูมิเป็นผลมาจากระบบของคุณค่าและความสำคัญทางหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในอาชีพนั้น"

O.D. Duncan เป็นผู้ที่ระบุได้ชัดเจนถึงความสำคัญของอาชีพที่มีต่อสถานภาพโดยกล่าวว่า "Education is prerequisite for an occupation and income is a measure of the reward bestowed on it, then occupation may be viewed as an intervening activity between these variables and hence a good single indicator of status" (Duncan 1961 in Powers, 1982 : 8) หมายถึง การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพและรายได้จะเป็นตัววัดถึงค่าตอบแทนที่จะได้รับ อาชีพอาจเป็นตัวแปรแทรกกลาง ระหว่างการศึกษากับรายได้และยังเป็นตัวบ่งชี้สถานภาพของบุคคลได้เป็นอย่างดี

Abrahamson, Mizruchi และ Hornung (1976 : 204) กล่าวถึงดัชนีที่ชี้ให้เห็นถึงตำแหน่งในลำดับช่วงชั้นว่า " เกียรติในอาชีพ เป็นดัชนีที่ดีที่สุดประการเดียวที่ชี้ให้เห็นถึงตำแหน่งของบุคคลนั้นเอง" (อ้างจาก ถิรนนต์ อนุวัชศิริวงศ์, 2524 : 25)

Albert J. Reiss (1961 : 116-117) กล่าวถึงความมีหน้ามีตาของอาชีพว่า อาจสัมพันธ์กับรายได้และการศึกษาคด้วย เขากล่าวว่า

...มนุษย์ให้คุณค่าแก่ตัวเองสำหรับอาชีพจากการศึกษาที่ได้รับในฐานะที่ว่าสิ่งที่ตามมาจากการประกอบอาชีพของเขาก็คือรายได้ ดังนั้น อาชีพจึงเป็นพฤติกรรมที่เชื่อมกลางระหว่างรายได้และการศึกษาของผู้ที่อยู่ในอาชีพนั้น เราไม่เพียงแต่ประมาณสถานภาพทางสังคม และสถานภาพทางเศรษฐกิจของอาชีพเท่านั้น แต่เรากำลังอธิบาย "เหตุ" และ "ผล" ที่สำคัญประการหนึ่ง อาจไม่เป็นที่น่าประหลาดนักถ้าความมีหน้ามีตาของอาชีพจะกลับไปมีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับองค์ประกอบใดองค์ประกอบประกอบหนึ่งหรือทั้งสององค์ประกอบดังกล่าว

Donald J. Treiman (1975) ได้เสนอว่า การศึกษาถึงเกียรติภูมิของอาชีพที่นักวิจัยรุ่นก่อน ๆ ได้ศึกษามาแล้วนั้น เป็นสิ่งที่ยังไม่เพียงพอในการนำมาใช้อธิบาย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบ เขากล่าวถึงปัญหาในการศึกษาการเลื่อนชั้นทางอาชีพว่า

...เราแทบไม่มีความรู้ถึงความแตกต่างในลำดับชั้น รูปแบบ และกระบวนการของการเลื่อนชั้นทางอาชีพเลย ความไม่เพียงพอที่ได้รับจากนักวิจัยรุ่นก่อน ก่อให้เกิดปัญหาในความเป็นมาตรฐานของการวัดสถานภาพทางอาชีพ (Treiman 1975 : 183)

ทั้งนี้เพราะงานวิจัยที่กระทำไว้แล้วในแต่ละประเทศ ต่างใช้รูปแบบวิธีการและจำแนกรายละเอียดของอาชีพไว้ต่างกัน Treiman เกิดความคิดที่จะนำงานวิจัยเหล่านั้นมาสร้างเป็นมาตรฐานสากลของเกียรติภูมิของอาชีพขึ้น เขาเชื่อว่าเป็นไปได้ที่จะได้รับประโยชน์จากความสอดคล้องกันในเรื่องสาระของการจัดลำดับช่วงชั้น เกียรติภูมิของอาชีพในต่างเวลาและต่างสถานที่โดยการสร้างมาตรวัดสถานภาพของอาชีพที่เป็นมาตรฐาน คะแนนเกียรติภูมิของอาชีพที่ได้รับจะเป็นคะแนนเดียวกัน สำหรับทุกสังคมและถือเป็นการน่าเชื่อถือในการประมาณลำดับช่วงชั้นของเกียรติทางอาชีพแก่ทุกประเทศ (Treiman 1975 : 193) Treiman ได้สร้างมาตรฐานสากลของเกียรติภูมิของอาชีพ (Standard International Occupational Prestige Score - SIOPS) จากอาชีพทั้งหมด 509 อาชีพ แต่ละอาชีพจะมีคะแนนมาตรฐานที่ถือว่าเป็นสากลไม่ว่าจะต่างเวลา ต่างสถานที่กันก็ตาม รายละเอียดจะได้กล่าวถึงในหัวข้อผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไป

เราอาจสรุปได้ว่าแนวความคิดทฤษฎีเรื่องสถานภาพของสังคมที่อาจมองชี้ได้ด้วย เกียรติภูมิของอาชีพได้พัฒนาเป็นลำดับ เริ่มด้วย Marx ให้ความสำคัญกับโครงสร้างทาง เศรษฐกิจเพียงอย่างเดียวในการทำให้เกิดชนชั้นต่อมา Weber ได้อธิบายถึงการจัด ชว่งชั้นในสังคมด้วยความสำคัญของอำนาจที่กว้างกว่า นอกจากอำนาจทาง เศรษฐกิจแล้ว อำนาจทางสังคมและอำนาจทางการ เมืองก็มีความสำคัญด้วย โดยเฉพาะอำนาจทางสังคม นั้น เกียรติและศักดิ์ศรีซึ่งบุคคลได้รับจากบุคคลอื่นจะมีผลให้บุคคลแตกต่างกัน Warner มีความเห็นคล้ายคลึงกับ Weber ใน เรื่องชื่อเสียงและเกียรติยศของบุคคลที่ไม่เท่าเทียมกัน และ เน้นว่าสมาชิกของชุมชนนั้นเองที่เป็นผู้หาเกณฑ์ในการจัดและแบ่งลำดับชั้น Parsons ได้ให้ความสำคัญต่อความภาคภูมิหรือ เกียรติภูมิ (Prestige) ว่าเป็นการแบ่งชนชั้นทาง สังคม ซึ่งเป็นผลมาจากระบบคุณค่าและความสำคัญทางหน้าที่ Duncan ได้ให้ความสำคัญ แก่ตัวมองชี้สถานภาพว่า อาชีพคือ ตัวมองชี้สถานภาพที่ดีที่สุด ซึ่ง Abrahamson, Mizruchi และ Hornung ก็มีแนวความคิดในทำนองเดียวกัน Reiss เน้นถึง เกียรติภูมิ ของอาชีพว่าสัมพันธ์กับรายได้และการศึกษาอัน เป็นการอธิบายถึง เหตุและผลที่สำคัญของอาชีพด้วย และ Treiman เป็นผู้ชี้ถึงปัญหาที่พบจากความไม่เพียงพอที่จะนำค่า เกียรติภูมิของอาชีพที่ ศึกษากันในแต่ละประเทศมาใช้ในการศึกษา เปรียบเทียบและ เห็นว่าจะมีประโยชน์อย่างยิ่งถ้า สามารถทำให้เกิดมาตรวัด เกียรติภูมิของอาชีพที่เป็นมาตรฐานสากล ซึ่งค่าที่ได้รับจะเหมือน กันในทุกเวลาทุกสถานที่ และในที่สุดเขาก็ได้สร้างมาตรวัดที่เป็นมาตรฐานสากลขึ้นเพื่อใช้ กับทุกประเทศทั่วโลก

จากแนวความคิดทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่ามีความเชื่อที่ว่า บุคคลใน สังคมมีความแตกต่างกันซึ่งจำแนกเป็นการชว่งชั้นทางสังคม เกียรติยศชื่อเสียง ความภาค ภูมิหรือ เกียรติภูมิของอาชีพ เป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถนำมาแบ่งชว่งชั้นในสังคมได้ การจัดลำดับ ชว่งชั้นทางสังคมจึงสามารถกระทำได้ด้วยมาตรวัด เกียรติภูมิของอาชีพ นอกจากนั้นมาตรวัด เกียรติภูมิของอาชีพยังสามารถนำมาสร้าง เป็นมาตรฐานสากลได้ ดังนั้นในการวิจัยนี้ผู้วิจัย จึงใช้แนวความคิดทฤษฎีข้างต้น เป็นกรอบในการศึกษาโดยใช้หลักการจำแนกอาชีพขององค์การ กรรมกรสากล (International Labor Organization - ILO) เช่นเดียวกับที่ Treiman ใช้เพื่อง่ายต่อการศึกษาเปรียบเทียบต่อไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเกี่ยวกับความมีหน้ามีตา หรือเกียรติ ศักดิ์ศรี เกียรติภูมิ (Prestige) ของอาชีพที่มีผู้ศึกษาไว้มากพอสมควร ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาที่มีขึ้นในต่างประเทศโดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกา และแคนาดา สำหรับในประเทศไทยพบว่ามีการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ น้อยมาก และยังไม่มีการศึกษาโดยจำแนกอาชีพอย่างละเอียดจนถึงขั้นสร้างมาตรฐานวัดหรือให้คะแนนแก่อาชีพแต่อย่างใด

การศึกษาวิจัยในแคนาดา

Jacob Truckman (1947) เป็นผู้ที่ศึกษาถึงเกียรติภูมิของอาชีพโดยวัดจากอาชีพจำนวน 25 อาชีพจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาในวิทยาลัยและผู้ที่มาสมัครงาน โดยให้จัดลำดับเกียรติภูมิของอาชีพที่ให้ไว้ ต่อมา Bernard Blishen (1958) ได้พยายามจัดสถานภาพทางอาชีพให้เป็นแบบวัตถุวิสัย (Objective) มากขึ้นโดยการจัดลำดับอาชีพ 343 อาชีพจากค่าเฉลี่ยของรายได้และระดับการศึกษาของผู้ที่อยู่ในอาชีพต่าง ๆ ในสามะโนปี 1951

Peter C. Pineo และ John Porter (1967) ได้จัดลำดับอาชีพจากค่าเฉลี่ยที่ได้รับจากการให้ค่าของกลุ่มตัวอย่างในแคนาดา คะแนนเกียรติภูมิของอาชีพที่ Pineo และ Porter สร้างขึ้นนี้ได้รับการยอมรับและมีผู้นำไปใช้มาก ในปีเดียวกันนั้น Bernard Blishen ก็ได้แก้ไขปรับปรุงงานของเขาโดยนำเอาคะแนนเกียรติภูมิของ Pineo และ Porter มาประกอบด้วยโดยใช้ข้อมูลจากสามะโนในปี 1961 เฉพาะผู้ที่อยู่ในแรงงานชาย ในปี 1967 Blishen และ McRobert ก็ได้ปรับปรุงงานของตนอีกครั้งด้วยอาชีพ 480 อาชีพ จากสามะโนปี 1971

Carroll (1977) ได้นำการศึกษาของ Blishen ในปี 1951, 1961 และ 1971 มาเผยแพร่เพื่อแสดงถึงพลวัตในการศึกษาเรื่องนี้ ในปีเดียวกัน Guppy และ Siltanen ก็ได้ศึกษาถึงเกียรติภูมิของอาชีพโดยมุ่งสนใจในเรื่องความแตกต่างระหว่างเพศของผู้ประกอบอาชีพ พบว่าผู้หญิงที่ประกอบอาชีพซึ่งถูกกำหนดว่าเป็นของผู้หญิงจะได้รับค่าเกียรติภูมิต่ำที่สุดในลำดับชั้นเดียวกัน แต่ก็ได้รับการยกย่องว่าเป็นอาชีพที่เหมาะสมสำหรับผู้หญิงส่วน

ผู้ชายจะได้รับค่าเกียรตินิยมน้อยกว่าในอาชีพที่เป็นของผู้หญิง เนื่องจากไม่เหมาะสมสำหรับผู้ชาย จากข้อค้นพบนี้ Guppy และ Siltanen สรุปว่า เพศของผู้ที่ประกอบอาชีพมีผลต่อการให้ค่าทางสังคมของอาชีพ ผู้ชายกับผู้หญิงที่อยู่ในอาชีพเดียวกันจะได้รับ เกียรตินิยมหรือความยกย่องต่างกัน

Blishen และ Carroll (1978) ได้ศึกษาถึงความสำคัญของเพศที่มีต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของแคนาดา โดยใช้มาตรวัดที่นำอาชีพของเพศหญิงมาพิจารณาด้วย พบว่าผู้หญิงซึ่งอยู่ในอาชีพที่ต้องการมีการศึกษาสูงรายได้ทั่วไปก็ยังต่ำ ขณะที่เพศชายแม้อยู่ในอาชีพที่ใช้การศึกษาต่ำแต่ก็ได้รับค่าตอบแทนมากกว่า

การศึกษาวิจัยในสหรัฐอเมริกา

Count (1925) ทำการศึกษาโดยใช้อาชีพ 45 อาชีพ นำไปให้บุคคล 6 กลุ่มจัดว่าอาชีพเหล่านั้นควรอยู่ชั้นใดใน 9 ชั้น พบว่าทั้ง 6 กลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกัน แสดงถึงความรู้สึกเกี่ยวกับ เกียรตินิยมของอาชีพที่เหมือนกันของผู้ที่ต่างกลุ่มกัน

North และ Hatt (1947) จาก National Opinion Research Center (NORC) ได้ศึกษาถึง เกียรตินิยมของอาชีพโดยสุ่มตัวอย่างจากประชากรอเมริกันจำนวน 2,930 คน โดยขอให้กลุ่มตัวอย่างให้ค่าแก่อาชีพ 90 อาชีพ ใน 5 ระดับคือ สูงมาก สูงปานกลาง ต่ำ และต่ำมาก แล้วจากนั้นนำมาแปลงค่าเป็นคะแนน 100, 80, 60, 40 และ 20 ตามลำดับ แล้วนำคะแนนของแต่ละอาชีพมาหาค่าเฉลี่ยเป็นคะแนนให้แก่อาชีพต่าง ๆ แล้วเรียงลำดับอาชีพตามความสูงต่ำของคะแนน จากการศึกษาพบว่า อายุและการศึกษาของผู้วิจัยมีผลต่อการจัดลำดับชั้นทางอาชีพ อาชีพนักวิชาชีพชั้นสูง (Professional Occupation) จะถูกจัดให้อยู่ในลำดับสูง ในหมู่ผู้ที่จบการศึกษาระดับวิทยาลัยขึ้นไป ส่วนผู้ที่จบการศึกษาต่ำกว่าเกรด 8 ลงมา จะจัดผู้ที่ทำงานด้วยทักษะ (skill) เช่น ช่างไม้ อยู่ในระดับสูง เหตุผลในการจัดลำดับอาชีพให้อยู่ในระดับสูงพบว่ามีหลากหลาย เช่น เพราะมีรายได้ดี มีชื่อเสียงในสังคม ต้องใช้ความรู้สูง เป็นต้น

C.D. Duncan (1961) ได้สร้างดัชนีวัดฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม (Socioeconomic Index) ขึ้นโดยรวมเอาคะแนน เกียรตินิยมของอาชีพ เข้ากับข้อมูลรายได้และการศึกษาโดยนำเอาข้อมูลจากสำมะโนปี 1950 มาจับคู่กับคะแนนความมั่งคั่งที่มีค่าที่

North กับ Hatt ได้ศึกษาไว้แล้ว จำนวน 45 อาชีพ เขาแสดงให้เห็นว่าเกียรติภูมิของอาชีพสามารถถูกทำให้เป็นดัชนีทางสถานภาพเศรษฐกิจและสังคมได้ด้วยตัวแปรรายได้และการศึกษา ดังนั้นจึงเป็นไปได้ที่จะประมาณค่าเกียรติภูมิของอาชีพต่าง ๆ โดยรวมเอาข้อมูลรายได้และการศึกษาของผู้ที่ประกอบอาชีพนั้น ๆ เข้าไป เขาได้ใช้หลักนี้ในการคำนวณคะแนนให้แก่อาชีพต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสำมะโนปี 1950 ทุกอาชีพ ดัชนีเศรษฐกิจและสังคมของเขาได้รับการนำไปใช้อย่างกว้างขวางในเวลาต่อมา

Donald J. Treiman (1975) ศึกษาถึงมาตรฐานสากลของมาตรวัดเกียรติภูมิของอาชีพ เขาพบว่างานวิจัยที่เกี่ยวกับเกียรติภูมิของอาชีพ ซึ่งปรากฏในประเทศต่าง ๆ ไม่สามารถนำไปใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบได้ดีเท่าที่ควร เพราะมีความแตกต่างกันในหลักการ กระบวนการ ตลอดจนการกระจายของอาชีพ ดังนั้น เขาจึงสร้างมาตรฐานสากลของมาตรวัดเกียรติภูมิของอาชีพขึ้นจากคะแนนเกียรติภูมิของอาชีพต่าง ๆ จากประเทศทั่วโลกประมาณ 55 ประเทศ โดยใช้หลักการจำแนกอาชีพของ ISCO แบ่งอาชีพออกเป็น 9 กลุ่มอาชีพใหญ่ 83 กลุ่มอาชีพย่อย 284 หน่วยอาชีพ แต่ละอาชีพได้รับการประมาณค่าเป็นค่าเป็นคะแนนระหว่าง 0 - 100 คะแนนนี้ Treiman เรียกว่าคะแนนเกียรติภูมิ (Prestige Scores) ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนมาตรฐานสากลกับคะแนนเกียรติภูมิของแต่ละประเทศพบว่า มีค่าความสัมพันธ์สูงอย่างมีนัยสำคัญ ผลที่ได้จากการสร้างมาตรวัดครั้งนี้พบว่า ระดับประเภทอาชีพใหญ่ ประเภทนักวิชาชีพ นักวิชาการ ได้คะแนนสูงสุดในระดับประเภทอาชีพรอง ได้แก่ ประเภทนักกฎหมาย ระดับกลุ่มได้แก่ แพทย์ (กายภาพ) และระดับอาชีพได้แก่ ผู้ว่าการรัฐ ได้คะแนนสูงที่สุด

การศึกษาวิจัยในประเทศไทย

ในประเทศไทยยังมีการศึกษาถึงเกียรติภูมิของอาชีพน้อยมาก การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

Konrad Kingshill (2496-2497) ได้ทำการวิจัยเรื่อง KuDeang The Red Tomb ; A Village Study in Northern Thailand ที่บ้านกู่แดง อําเภอสารภ จังหวัด เชียงใหม่ ในการศึกษาครั้งนี้เขาได้ศึกษาถึงระดับเกียรติภูมิของคนในชุมชน โดยนำรายชื่อของผู้นำจำนวน 36 คน ซึ่งประกอบไปด้วยบุคคลต่าง ๆ ในหมู่บ้านทั้งชายและหญิง ไปให้ชาวบ้านจัดลำดับตาม เกียรติภูมิที่คน เคารพยำเกรง โดยจัดทำบัตรขึ้น เท่ากับจำนวน

บุคคลที่จะถูกจัดลำดับ จากนั้นเขียนชื่อและนามสกุลของแต่ละคนลงบนบัตรด้วยภาษาไทยด้านหนึ่ง ภาษาลานนาไทยด้านหนึ่ง แล้วนำบัตรไปให้ชาวบ้านจัดเรียงลำดับโดยวางเรียงบนพื้นตามเกียรติภูมิ จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ผู้ที่ถูกจัดให้มีเกียรติภูมิมากที่สุดในหมู่บ้านก็คือเจ้าอาวาส รองลงมาคือกำนัน และพระสงฆ์ทั่วไป และพบว่าอายุและจำนวนที่ดินถือครองไม่มีอิทธิพลต่อการจัดลำดับครั้งนี้

การศึกษาของ Kingshill ครั้งนี้แม้จะเป็นการศึกษาถึงเกียรติภูมิของบุคคล แต่ก็ เป็นเพียงการศึกษาเฉพาะในกลุ่มผู้นำ มีขอบเขตจำกัด เฉพาะชุมชนและมีได้มีการจำแนกตามอาชีพแต่อย่างไร

Alan E. Guskin (Prachoomsuk, 1963 : 23-28) ได้ทำการวิจัยเรื่อง Occupational Image of Thai College Students โดยใช้ประชากรตัวอย่างจากนักศึกษาจำนวน 2,878 คน (ชาย 1,324 คน, หญิง 1,554 คน) จากทุกภูมิภาคของประเทศไทย วัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ต้องการทราบถึงความรู้สึกนึกคิดของนักศึกษาที่มีต่อฐานะตำแหน่งของอาชีพต่าง ๆ 9 อาชีพ ในสังคมไทยโดยชี้แจงแก่กลุ่มตัวอย่างว่า "โปรดจัดลำดับอาชีพต่าง ๆ ต่อไปนี้ ตามความสำคัญที่มีในชุมชน ตามความรู้สึกของท่าน" อาชีพที่นำไปให้จัดลำดับในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ทหาร ข้าราชการ แพทย์ กรรมกร-ผู้ใช้แรงงาน ครู พระ เชื้อพระวงศ์ พ่อค้าและชาวนา จากผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่าความรู้สึกที่มีต่ออาชีพของนักศึกษาชายและหญิงมีความสอดคล้องกัน นักศึกษาชายจัดลำดับ ครู แพทย์ พระ ทหาร ข้าราชการ ชาวนา พ่อค้า กรรมกร และเชื้อพระวงศ์ ส่วนนักศึกษาหญิงจัดลำดับ ครู แพทย์ พระ ทหาร ข้าราชการ ชาวนา พ่อค้า เชื้อพระวงศ์ และกรรมกรตามลำดับ ที่คิดว่าจะมีความสำคัญ จะเห็นได้ว่าทั้งนักศึกษาชายและหญิงส่วนใหญ่จัดลำดับสอดคล้องกัน และเมื่อพิจารณาการจัดลำดับตามภูมิภาคแล้วพบว่า นักศึกษาเกือบทั้งหมดจัดให้ครูมีความสำคัญเป็นอันดับ 1 แพทย์อันดับ 2 ยกเว้นนักศึกษาแพทย์เท่านั้นที่จัดแพทย์ในอันดับ 1 และครูเป็นอันดับ 2

จาก เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าในแคนาดาและสหรัฐอเมริกาได้มีการศึกษาถึงเกียรติภูมิของอาชีพมานานแล้ว และมีอีกเป็นจำนวนมากจากหลายประเทศที่ศึกษาค้นคว้านอกจากที่กล่าวมานี้ สำหรับในประเทศไทยพบว่า เรื่องนี้ยังไม่เคยมีผู้ศึกษา เพียงแต่มีการศึกษาที่เกี่ยวข้องซึ่งพอจะนำมาเกี่ยวข้องได้เท่านั้น อย่างไรก็ตาม

ก็ตามจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าส่วนใหญ่ ผลการวิจัยเป็นไปในทางที่สอดคล้องกันกับแนวความคิดทฤษฎี แต่บางส่วนก็พบว่ามีความแตกต่าง หรือมีข้อค้นพบที่นอกเหนือออกไปได้แก่จากการศึกษาของ North & Hatt ในปี 1947 พบว่า ระดับการศึกษาของผู้ให้ค่าความสูงต่ำทางอาชีพมีอิทธิพลต่อการให้ค่า โดยผู้ที่จบการศึกษาในระดับวิทยาลัยขึ้นไปจะให้อาชีพนักวิชาชีพอยู่ในระดับสูง ขณะที่ผู้ที่จบการศึกษาค่ากว่าเกรด 8 จะให้ค่าผู้ที่ทำงานด้วยทักษะ เช่น ช่างไม้อยู่ในระดับสูง จากการศึกษาของ Guppy และ Siltanen ในปี 1977 พบว่า เพศของผู้เป็นเจ้าของอาชีพก็มีอิทธิพลต่อการจัดค่าเกียรติภูมิของอาชีพด้วย เขาพบว่า ผู้ชายจะได้รับค่าเกียรติภูมิของอาชีพน้อยกว่าถ้าทำงานที่เป็นอาชีพของผู้หญิง นอกจากนั้นจากการศึกษาของ Blishen และ Carroll ในปี 1978 พบว่า เมื่อนำอาชีพของเพศหญิงมาพิจารณาด้วยผู้หญิงที่อยู่ในอาชีพที่ต้องใช้การศึกษาสูงรายได้ทั่วไปก็ยังต่ำ ขณะที่เพศชายแม้จะอยู่ในอาชีพที่ใช้การศึกษาค่า แต่ก็ยังได้รับค่าตอบแทนมากกว่าผู้หญิง ข้อค้นพบเหล่านี้ เป็นสิ่งที่นอกเหนือไปจากที่แนวความคิด ทฤษฎีกล่าวอธิบายไว้ เป็นข้อค้นพบที่น่าสนใจศึกษาและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการวิจัยและการศึกษาอย่างยิ่ง งานที่พบจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้ศึกษารวบรวมไว้ในประเทศไทย ก็พบว่ามีข้อค้นพบที่น่าสนใจเช่นกัน โดยเฉพาะในด้านความแตกต่างระหว่างค่าที่ได้รับกับค่ามาตรฐานสากลของ Treiman จากการศึกษาของ Kingshill พบว่าในสังคมของชาวบ้านกุ่มแดง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ นั้น พระได้รับความเคารพนับถือหรือได้รับเกียรติภูมิของอาชีพอย่างสูง ข้อค้นพบนี้ต่างจากผลการศึกษาของ Treiman ซึ่งพระได้รับค่าเกียรติภูมิก่อนข้างต่ำ โดยได้รับคะแนนเพียง 54 คะแนนในระดับหน่วยอาชีพ (Unit Group) ขณะที่แพทย์ได้คะแนน 78 คะแนน นักบัญชีได้ 62 คะแนน อาจารย์ในมหาวิทยาลัยได้ 78 คะแนน นักเขียนได้ 62 คะแนน ในระดับกลุ่มซึ่งจะพบว่าพระค่อนข้างได้รับการยกย่องค่ากว่า ดังนั้น ถ้าใช้มาตรฐานสากลของ Treiman มาวัดการให้ค่าเกียรติภูมิในสังคมไทย ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างไปจากอเมริกาและยุโรปจึงเป็นที่น่าสังเกตว่าจะสามารถนำมาใช้แทนกันได้ดีเพียงใด นอกจากนั้น จากการศึกษาของ Guskin เกี่ยวกับวัดนาการของนักศึกษาที่มีต่ออาชีพต่าง ๆ (ใน 9 อาชีพ) พบว่า นักศึกษาจัดให้อาชีพครูและแพทย์อยู่ในระดับที่สูงกว่าพระซึ่งก็ขัดแย้งกับข้อค้นพบของ Kingshill แต่มีส่วนสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Treiman ข้อค้นพบดังกล่าวก่อให้เกิดความสับสนจนไม่อาจยึดเอาผลงานวิจัยที่พบมาเป็นหลักได้ อีกประการหนึ่งผลงานวิจัยของ Kingshill และ Guskin ก็มีความแตกต่างกันในเรื่องตัวอย่างและการกระจายของข้อมูลด้วย

นอกจากที่กล่าวมาแล้วยังมีแนวคิดเกี่ยวกับการจัดช่วงชั้นทางสังคมที่มีนักวิชาการได้เสนอแนวคิดที่น่าสนใจไว้ดังนี้

การจัดช่วงชั้นทางสังคม

การจัดช่วงชั้นทางสังคมหรือเรียกอีกอย่างว่า การแบ่งชั้นทางสังคมก็ได้มีมานานแล้ว เพราะทุกสังคมย่อมมีความเหลื่อมล้ำค่าสูงในด้านสถานภาพฐานะตำแหน่งต่าง ๆ ที่ไม่เท่าเทียมกัน ถ้าในสังคมใดที่เป็นสังคมเล็ก ๆ สมาชิกในสังคมมีฐานะ อำนาจ เศรษฐกิจที่ใกล้เคียงกัน การแบ่งชั้นทางสังคมก็จะไม่สามารถเห็นชัดได้ แต่ในสังคมใดที่ยิ่งเป็นสังคมใหญ่ มีสมาชิกมาก ความแตกต่างในด้านต่าง ๆ ก็จะมีมากทำให้เห็นการแบ่งชั้นได้ชัดเจนขึ้นในการแบ่งชั้นทางสังคมนี้มีนักคิดหลายคนได้มีแนวคิดทฤษฎีที่เสนอออกมาแตกต่างกันไป ซึ่งพอจะรวบรวมได้มีดังต่อไปนี้

พัทยา สายทุ (พัทยา : 2529 : 145) กล่าวว่า "การแบ่งชั้นทางสังคมเป็นเรื่องของการแบ่งอำนาจที่คนมีอยู่เหนือคนด้วยกัน แล้วพยายามทวงแหวนอำนาจนั้นไว้เฉพาะในชั้นของตน ใช้อำนาจเหนือผู้อื่นที่ด้อยกว่า และเหยียดหยามดูถูกผู้ที่ไม่ม้ออำนาจทัดเทียมตน เนื่องจากอำนาจเหนือกันนี้ปรากฏเห็นชัดในเรื่องการปกครองและเศรษฐกิจมากกว่าเรื่องอื่นใด การแบ่งชั้นสังคมจึงพบในเรื่องทั้งสองนี้เสมอ" จะเห็นได้ว่า การจัดช่วงชั้นนี้พัทยา ถือว่าเป็นเรื่องของการแบ่งอำนาจของบุคคลที่มีฐานะอำนาจเหนือผู้อื่น และจากแนวคิดของ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ที่مجงจิดค้ศึกษาไว้ (مجงจิดค้ : 2525) โดยมาร์กซ์เห็นว่าปัจจัยสำคัญที่มีบทบาทในการจัดช่วงชั้นทางสังคมคือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ โดยตัวกำหนดทางเศรษฐกิจ เช่น ระบบการผลิต การแลกเปลี่ยน ผู้ผลิต ผู้บริโภค ฯ ซึ่งแต่ละคนถูกควบคุมภายใต้ชนชั้นที่ตนอยู่ และปัจจัยที่มีส่วนในการสร้างชนชั้นถูกกำหนดโดยพลังในประวัติศาสตร์ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดรูปแบบและชะตากรรมของสังคม พลังนี้เป็นผลของความตึงเครียดของชนชั้นทางสังคมภายใต้ระบบการผลิต ซึ่งระบบต่าง ๆ จะถูกทำลายเพื่อจะสร้างชนชั้นและความสัมพันธ์ขึ้นใหม่ ชนชั้นใหม่เหล่านี้จะก่อให้เกิดการจัดรูปแบบความสัมพันธ์ในสังคม ชนชั้นที่มาร์กซ์พูดถึงนี้ อภิญา รัตนมงคลมาศ ได้กล่าวไว้ในเอกสารประกอบการสอน เรื่องมาร์กซิสต์ ไว้ว่า

"...โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในลักษณะใหม่ คือเกิดจากเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมทำให้เกิดชนชั้นใหญ่ ๆ ซึ่งแตกต่างกัน 2 ชนชั้น ได้แก่ ชนชั้น

กฏมพี (bourgeoisie) และชนชั้นกรรมาชีพ (proletariat) และโครงสร้างทาง เศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมนี้จะทำให้พวกชนชั้นกฏมพีบูคริดชนชั้นกรรมาชีพชนชั้นกรรมาชีพ เมื่อรู้สึกถูกเอารัดเอาเปรียบมากขึ้นก็จะเกิดสำนึกในการเป็นชนชั้นกรรมาชีพพร้อมที่จะทำลายล้างวิธีการผลิตที่เขาเสียเปรียบ จึงรวมตัวกันเข้าต่อสู้กับชนชั้นกฏมพีด้วยความรุนแรง จากการรวมตัวกันมากเข้าด้วยจิตสำนึกที่ถูกต้องบวกกับการมีผู้นำที่ดีคือพวกคอมมิวนิสต์ก็จะทำให้ชนชั้นกรรมาชีพ เป็นฝ่ายมีชัยชนะ"

สำหรับ แมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) (อ้างในผจญจิตต์ อธิคมันตะ 2525 : 126-127) เขาสนใจสังคมอุตสาหกรรมที่เป็นทุนนิยม โดยเขาเห็นว่า "อำนาจ" ที่มีประสิทธิภาพจะควบคุมการกระทำของมนุษย์ และอำนาจนี้แบ่งแยกตามลักษณะพฤติกรรมได้ 3 ลักษณะ คือ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จากพฤติกรรมทั้ง 3 ลักษณะนี้ อำนาจที่เกิดขึ้นนั้นจะขึ้นอยู่กับ ชนชั้น, สถานภาพและพรรค และเวเบอร์ได้อธิบายรายละเอียดไว้ดังนี้

1. อำนาจในพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจ การจัดลำดับช่วงชั้นจะเป็นแบบชนชั้นต่าง ๆ บุคคลซึ่งมีผลประโยชน์และอำนาจทางเศรษฐกิจเหมือนกันจะอยู่ในชนชั้นเดียวกัน
2. อำนาจทางสังคม เวเบอร์ให้สังเกตความแตกต่างของช่วงชั้นจาก "สถานภาพ" ของบุคคล บุคคลที่มีเกียรติศักดิ์ศรี ความเป็นอยู่ ฐานะชีวิต คล้ายกันจะอยู่ในกลุ่มที่มีสถานภาพเดียวกัน อำนาจทางสังคมนี้จะเกิดจากเกียรติยศที่ได้รับจากบุคคลอื่น ส่วนสถานภาพขึ้นอยู่กับชุมชน ซึ่งทำให้ได้รับอำนาจทางสังคม
3. อำนาจทางการเมือง เวเบอร์ ให้ทัศนะว่า ตำแหน่งทางการเมือง จะเป็นส่วนให้บุคคลมีอำนาจต่างกันไป อำนาจการเมืองมีขึ้นโดยกลุ่มการเมือง และอำนาจนี้อาจมีผลถึงอำนาจทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจริงแล้ว ผู้ที่มีอำนาจอย่างหนึ่งสามารถนำไปใช้กับอำนาจอีกอย่างหนึ่งได้ เช่น บุคคลที่มีความมั่งคั่งก็จะได้ทั้งสถานภาพและอำนาจการเมือง บุคคลที่มีสถานภาพสูงก็จะมีอิทธิพลทางการเมืองได้ และเช่นกันนักการเมืองก็จะมีประโยชน์ในทางสังคมและ เศรษฐกิจ

การจำแนกช่วงชั้นทางอาชีพ

ในการศึกษา เรื่องการจัดช่วงชั้นทางสังคมเกี่ยวกับอาชีพนั้น ได้มีผู้สนใจได้ลงมือศึกษาริชัยในสังคมต่าง ๆ กันหลายคน เช่นในสังคมอเมริกัน สังคมอังกฤษ หรือแม้แต่ประเทศไทย โดยเฉพาะในกรุงเทพฯ และผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนก็ได้จำแนกชนชั้นของแต่ละสังคมต่างกันไป รวมทั้งการกำหนดอาชีพที่สังกัดในแต่ละชนชั้นก็ต่างกันออกไปด้วย ดังเช่นที่จะกล่าวต่อไปนี้

จากงานการศึกษาของ Lloy W. Warner และ Robert W. Hodge (อ้างใน
 ฌรงค์ เล็งประชา; 2528 : 122) ที่ได้ศึกษาสังคมอเมริกันในปี 1941 ใน Yankee
 City ในการศึกษาการแบ่งชนชั้นครั้งนี้ วอร์เนอร์ และ ฮอดจ์ ได้ใช้เกณฑ์ในการแบ่ง
 ชั้นทางสังคมด้วยดัชนี 4 อย่างคือ (อ้างใน สุขุม ศรีบุรินทร์ ; 2525 : 9)

1. อาชีพ (Occupation)
2. แหล่งรายได้ (Source of income)
3. ชนิดของบ้าน (House type)
4. บริเวณที่อยู่อาศัย (Dwelling area)

เมื่อผู้วิจัยได้ใช้ดัชนีเป็นเกณฑ์ในการแบ่งชั้นทางสังคมแล้ว สามารถแบ่งชนชั้น
 ของคนในสังคมอเมริกันออกเป็น 6 ระดับชั้น คือ

1. ชนชั้นสูงสุด (Upper - upper class or the top) ได้แก่ ผู้ที่ร่ำรวย
 จากครอบครัวมั่งคั่งที่สืบทอดต่อกันมา และเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป เช่น ตระกูลร็อกกีเฟลเลอร์
 ตระกูลฟอร์ด ตระกูลเคนเนดี ฯ
2. ชนชั้นสูง (Lower upper class) ได้แก่ ผู้ร่ำรวยแต่ไม่มีลักษณะสืบทอดยาวนาน
 ดั่งเช่นพวกแรก
3. ชนชั้นกลางค่อนข้างสูง (Upper - middle class) ได้แก่ พวกที่ประสบความสำเร็จ
 ในธุรกิจการค้า และบุคคลในอาชีพระดับสูง (Professional Occupation)
 มีรายได้ดี
4. ชนชั้นกลางค่อนข้างต่ำ (Lower - middle class) ได้แก่ พวกที่ทำงาน
 ในสำนักงาน เสมียนพนักงาน หัวหน้าคนงาน ช่างฝีมือ ซึ่งมีรายได้พอสมควร
5. ชนชั้นต่ำค่อนข้างสูง (Upper - lower class) ได้แก่ พวกคนงานที่มีค่า
 จ้างแรงงานคงที่และรู้สึกว่าไม่มีรายได้ไม่เพียงพอเพียงสำหรับใช้จ่ายในครอบครัว บางทีเรียกว่า
 ชนชั้นแรงงาน (Working class)
6. ชนชั้นต่ำ (Lower - lower class) ได้แก่ พวกที่ทำงานรับจ้างรายวัน
 ขาดความรู้ ความสามารถในการทำงาน พวกนี้มักต้องอาศัยความช่วยเหลือจากหน่วย
 งานเอกชนและรัฐเพื่อความอยู่รอด

ในการศึกษาชนชั้นและพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนสหราชอาณาจักร ผู้ศึกษาส่วนมากนิยมแบ่งชนชั้นโดยใช้มาตรฐาน อาชีพ รายได้ และการศึกษาเป็นเครื่องวัดมาตรฐานเหล่านี้ การจัดลำดับชั้นโดยอาศัยอาชีพและรายได้ ได้รับความนิยมนมากกว่าอย่างอื่น สถาบันวิจัยการตลาดหลายสถาบัน เช่น Institute of Practitioners in Advertising (IPA) และสถาบันวิจัยเพื่อสำรวจทัศนคติของประชากร เช่น National Opinion Polls (NOP) ได้แบ่งชนชั้นทางสังคมตามอาชีพได้ 6 ชั้นคือ (อ้างใน สมบูรณ์ สุขสำราญ, 2525 : 18)

1. ชนชั้นผู้มีอันจะกิน (Well-to-do) คือ ผู้จัดการหรือผู้อำนวยความสะดวกและผู้บริหารระดับสูง (ทั้งในวงการธุรกิจอุตสาหกรรมและราชการ) และผู้ประกอบวิชาชีพที่ต้องใช้ความรู้และความชำนาญสูง เช่น แพทย์ นักกฎหมาย นักการบัญชีระดับสูง ศาสตราจารย์ในมหาวิทยาลัย
2. ชนชั้นกลางระดับสูง (Upper middle class) คือผู้มีอาชีพเป็นผู้จัดการผู้บริหารระดับกลาง (ทั้งในวงการธุรกิจอุตสาหกรรมและราชการ) และผู้ประกอบวิชาชีพที่ต้องใช้ความรู้ความชำนาญระดับกลาง เช่น อาจารย์ในมหาวิทยาลัยและครูโรงเรียนที่มีคุณวุฒิสสูง
3. ชนชั้นกลาง (Middle class) คือ หัวหน้าพนักงาน (Supervisors) เสมียนพนักงาน ผู้บริหารหรือผู้จัดการระดับผู้น้อย และผู้ประกอบวิชาชีพ
4. ชนชั้นกลางต่ำ (Lower middle class) พวกคนงานช่างฝีมือ
5. ชนชั้นกรรมาชีพ (Working class) พวกกรรมกรที่มีฝีมือและกรรมกรผู้ใช้แรงงาน
6. ผู้ยากจนที่สุด (Poor class) คือผู้รับบำนาญและกรรมกรหาเช้ากินค่ำ

การศึกษาการจัดช่วงชั้นของสังคมอเมริกันอีกกลุ่มหนึ่งคือ North and Hatt (อ้างใน Powers; 1982 : 2-3) ได้ศึกษาเมื่อปี 1947 โดยการศึกษาการจัดลำดับชั้นทางอาชีพ เพื่อเสนอต่อ National Opinion Research Center (NORC) โดยให้ชาวอเมริกันจัดลำดับอาชีพทั้งหมด 90 อาชีพ และให้คะแนนอาชีพที่ดีที่สุดเท่ากับ 100 คะแนน และเรียงลำดับลงไปคือ 80 60 40 และ 20 คะแนนเป็นอันดับสุดท้าย ซึ่งเท่ากับว่าผู้วิจัยได้แบ่งอาชีพออกเป็น 5 ระดับ คือ

1. ชั้นที่สูงสุด (excellent)
2. ดี (good)
3. ปานกลาง (average)
4. ค่อนข้างปานกลาง (below average)
5. ต่ำ (Poor)

ผลจากการศึกษาพบว่า อาชีพผู้พิพากษาศาลสูงเป็นอาชีพที่อยู่ในระดับชั้นสูงสุดและได้รับเกียรติเป็นอันดับที่ 1 และอันดับที่ 2 ได้แก่ แพทย์ ซึ่งอยู่ในชั้นระดับเดียวกัน (อ้างอิง ดำรงค์ ฐานติ ; 2528 :)

ชั้นระดับดี ได้แก่ อาชีพ พระหรือนักบวช อธิบดี วิศวกรโยธา ฯ

ชั้นปานกลาง ได้แก่ อาชีพ คนควบคุมเครื่องกลไก เจ้าของไร่ สัปเหร่อ ตำรวจ ฯ

ชั้นค่อนข้างปานกลาง ได้แก่ อาชีพ ผู้อำนวยการสนามแข่งขันต่าง ๆ ช่างตัดผม พลทหาร ฯ

ชั้นต่ำ ได้แก่ อาชีพ พนักงานเสิร์ฟอาหาร ภารโรง คนซักผ้า และ 3 อาชีพต่ำสุดคือ คนเก็บขยะ คนกวาดถนน และคนขับรถแท็กซี่

ในการศึกษาการจัดช่วงชั้นทางอาชีพของชาวกรุงเทพฯ ผู้ที่ศึกษาเป็นนักจิตวิทยาชาวต่างประเทศ ชื่อ Wendell Blanchard (อ้างอิง บุญมา : 2516 : 4) ได้ศึกษาโดยใช้ปัจจัยที่เป็นเกณฑ์ในการจัดช่วงชั้นคือ ฐานะทางเศรษฐกิจ, อำนาจทางการเมือง, ระดับการศึกษา การมองชีวิตและภูมิหลังของครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า สังคมกรุงเทพฯ มีชั้นทางสังคมอยู่ 5 ระดับคือ

1. ชั้นผู้ดีตระกูลสูง (aristocracy) ประกอบด้วย พระบรมวงศานุวงศ์ต่าง ๆ หรือพวกขุนนางชั้นสูงซึ่งได้รับมรดกตกทอดทั้งตำแหน่งและอำนาจกันต่อ ๆ มา
2. ชั้นผู้นำ (elite) ประกอบด้วยผู้นำทางการเมือง ทางธุรกิจ หรือผู้นำในด้านที่มีความชำนาญพิเศษ (Profession)
3. ชั้นกลางค่อนข้างสูง ได้แก่พวกพ่อค้า หรือพวกที่รับราชการระดับค่อนข้างสูง (white-collar-workers)
4. ชั้นกลางค่อนข้างต่ำ ได้แก่ พวกคนงานที่มีฝีมือหรือพวกช่างฝีมือโดยตรง

5. ชนชั้นต่ำ ได้แก่ผู้ที่ เป็นแรงงานไม่มีฝีมือ หรือพวกที่มีอาชีพเป็นลูกจ้างตาม บ้าน และรวมถึงชาวนาที่ย้ายถิ่น เข้ามาทำงานทำในกรุงเทพ ฯ เมื่อถึงระยะที่ว่างจากการ เพาะปลูก

งานการวิจัย เรื่องการจัดช่วงชั้นทางสังคมของชาวกรุงเทพ ฯ อีกเรื่องหนึ่งที่ได้ ทำการวิจัยโดย ปรีชา สุวิมลพันธ์ (2526 : 20) ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องการจัดช่วงชั้น ทางสังคมของกรุง เทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า จากการจัดแบ่งชนชั้นคนในกรุงเทพ ฯ ออกเป็น 3 ชนชั้นนั้น ผลคือ

1. ชนชั้นสูง มีอาชีพรับราชการ ทำธุรกิจในด้านการค้าพานิช และเป็นลูกจ้าง ของเอกชนและรัฐวิสาหกิจ ซึ่งมีรายได้ตั้งแต่ 10,001 บาทต่อเดือนขึ้นไป และมีการศึกษา ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรี
2. ชนชั้นกลาง ปรากฏว่า เป็นบุคคลที่มีรายได้ระหว่าง 4,001 - 10,000 บาท ต่อเดือน มีการศึกษาไม่เกินระดับปริญญาตรี รับราชการหรือเป็นลูกจ้างของรัฐและเอกชน หรือทำธุรกิจการค้าระดับกลาง
3. ชนชั้นล่าง มีรายได้ไม่เกิน 4,000 บาทต่อเดือน ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับ ประถม ประกอบอาชีพเป็นกรรมกร ช่างฝีมือ เกษตรกรรม รวมทั้งลูกจ้างระดับล่างทั้งของ รัฐและเอกชน และพวกที่ทำการค้าเล็ก ๆ น้อย ๆ

จากข้อค้นพบที่กล่าวมานี้ซึ่งยังไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดความเข้าใจเรื่องเกียรติภูมิ ของอาชีพ จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจและต้องการศึกษาถึงเกียรติภูมิของอาชีพให้ละเอียด ยิ่งขึ้น จึงสมควรที่จะศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งมาตรวัดเกียรติภูมิของอาชีพและค่าเกียรติภูมิของ อาชีพใน เขตเมืองของไทยต่อไป

สมมติฐานในการวิจัย

จากแนวความคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยตั้งสมมติฐาน ในการวิจัยดังนี้

1. ผู้อาศัยในเขต เมืองของไทยให้คะแนนเกียรติภูมิแก่กลุ่มอาชีพนักวิชาการ วิชา ศาสตร์และกลุ่มผู้บริหารระดับต่าง ๆ สูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ

2. ค่าเกียรตินิยมของอาชีพต่าง ๆ ในเขตเมืองของไทยจะสอดคล้องกับค่าเกียรตินิยมมาตรฐานสากลของ Donald J. Treiman.

ขอบเขตในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาการจัดช่วงชั้นในเขตเมืองด้วยมาตรวัดเกียรตินิยมของอาชีพต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ ๓ จังหวัด เชียงใหม่ และจังหวัด หาดใหญ่

กลุ่มตัวอย่าง

ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เลือกผู้ที่อยู่อาศัยในเมืองใหญ่ 3 แห่งคือ

กรุงเทพฯ ๓ จำนวน 176 คน

เชียงใหม่ จำนวน 92 คน

หาดใหญ่ จำนวน 89 คน

สำหรับกรุงเทพฯ ๓ ปัจจุบันมีประชากร 5,446,708 คน 938,506 ครัวเรือน (สยามออลมาแนค 2530, เป็นยอดเมื่อ 30 มิ.ย. 2529) แบ่งเขตปกครองเป็น 24 เขต ได้ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบการใช้ความน่าจะเป็น (Probability sampling) โดยการจับฉลากเขตแจกนับ (Enumeration District) ที่สำนักงานสถิติแห่งชาติทำไว้ได้จำนวน 10 เขตแจกนับ คือ แขวงวัดท่าพระ แขวงรองเมือง แขวงปากคลองภาษีเจริญ แขวงบางรัก แขวงวชิรพยาบาล แขวงทุ่งวัดดอน แขวงสามเสนนอก แขวงมักกะสัน แขวงบุคคโล และแขวงบางพลัด แล้วสัมภาษณ์ตามบ้านเลขที่ที่ใช้ตารางสุ่มตัวอย่างจำนวนแขวงละ 20 ครัวเรือน รวม 200 ครัวเรือน

เมืองเชียงใหม่ได้สัมภาษณ์ผู้ที่อยู่อาศัยในอำเภอเมืองและอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งปัจจุบันมีประชากร 156,602 คน 29,561 ครัวเรือน มีพื้นที่ 40 ตารางกิโลเมตร โดยสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่อาศัยในบริเวณเขตถนนช้างเผือก ศรีภูมิ สุเทพ สิงทรายและวัดเกต จำนวน 5 เขต เขตละ 20 ครัวเรือน รวม 100 ครัวเรือน

ส่วนเขตอำเภอหาดใหญ่ สัมภาษณ์ผู้ที่อยู่อาศัยในเขตเทศบาลเมืองหาดใหญ่ ซึ่งมีประชากร 129,475 คน 23,416 ครัวเรือน มีพื้นที่ 21 ตารางกิโลเมตร โดยสัมภาษณ์

โดยสัมภาษณ์ผู้อาศัยในเขตภาคใหญ่และเขตคองหงส์ เขตละ 50 ครัวเรือน รวม 100 ครัวเรือน

จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คนนี้ เมื่อผู้วิจัยนำค่าคะแนนอาชีพมาประมวลผลในครั้งแรกผลปรากฏว่าข้อมูลมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สูงมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พิจารณาคัดเลือกและกลั่นกรองแบบสอบถามใหม่ โดยได้ตรวจสอบคะแนน เกียรติภูมิในแบบสอบถามแต่ละชุดอย่างระมัดระวัง และพบว่า มีแบบสอบถามบางฉบับที่ผู้ตอบไม่ตั้งใจตอบ เช่น ให้คะแนนทุกอาชีพ 60 คะแนนเท่ากันหมด บางฉบับให้คะแนนเพียง 2 ค่า คือ 10 กับ 100 สลับกันไป หรือบางฉบับให้คะแนน 100 เต็มทุกอาชีพ แบบสอบถามที่มีความน่าเชื่อถือน้อยในลักษณะนี้ มีอยู่ทั้งหมด 43 ชุด ผู้วิจัยจึงตัดสินใจคัดออกไป ทำให้เหลือจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์รวม 357 ชุดดังกล่าว

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการนำข้อมูลเชิงคุณภาพในระดับหนึ่ง มาจำแนกให้ละเอียดแล้วทำเป็นข้อมูลเชิงปริมาณในที่สุด การเก็บรวบรวมข้อมูลจำเป็นต้องใช้เครื่องมือที่ประดิษฐ์ขึ้นมาโดยเฉพาะ เมื่อได้ผลการวิจัยเป็นคะแนน เกียรติภูมิของอาชีพออกมาแล้วก็จะนำไป เปรียบเทียบกับคะแนนมาตรฐานสากลของไทรมาน การเก็บรวบรวมข้อมูลจึงต้องกระทำอย่างรอบคอบระมัดระวังรวมทั้งการจำแนกอาชีพในการศึกษาและเปรียบเทียบก็จะต้องให้อยู่ในวิสัยที่จะก่อให้เกิดความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้ เพื่อให้เป็นไปตามความประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงกำหนดข้อจำกัดการวิจัยดังนี้

1. ในการวิจัยนี้จะใช้อาชีพในระดับกลุ่มอาชีพย่อย (Minor Group) ของ Treiman จำนวน 59 อาชีพ โดยตัดอาชีพที่ไม่เกี่ยวข้องกับสังคมไทยออกไปและเพิ่มเติมอาชีพในระดับหน่วยอาชีพ (Unit Group) และระดับอาชีพ (Occupation) ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิอีก 21 อาชีพ สำหรับอีก 9 อาชีพนั้น ผู้วิจัยได้ปรับปรุงให้ละเอียดขึ้น ได้แก่ อาชีพ เกษตรกร แบ่งออกเป็น 3 อาชีพคือ

1. เกษตรกรชวานาชาวไร่ชาวสวนที่ถือครองที่ดินขนาดใหญ่ตั้งแต่ 40 ไร่ขึ้นไป
2. " " " " กลาง " 40-10 ไร่
3. " " " " เล็ก " 10 ไร่ลงมา

อาชีพทหารแบ่งชั้นยศออกได้ 3 อาชีพ คือ

1. นายทหารระดับนายพล
2. ทหารนายร้อย - นายพัน
3. ทหารชั้นประทวนคือ พลทหาร นายสิบ จ่า

อาชีพตำรวจแบ่งได้ 3 อาชีพ คือ

1. นายพลตำรวจ
2. นายร้อย - นายพันตำรวจ
3. พลตำรวจ นายสิบ จ่า นายคาบ

ทั้งนี้ เนื่องจากอาชีพทั้งเก้าเป็นอาชีพที่สำคัญในสังคมไทย รวมทั้งหมดได้ 89 อาชีพ โดยอาชีพเหล่านี้ผ่านการทดสอบจากประชาชนทั่วไปแล้วว่าเป็นอาชีพที่รู้จัก (ทราบดี, ไม่ดี, มีเกียรติภูมิอย่างไร) และมีอยู่ในสังคมไทย (ดูรายละเอียดการทดสอบในเรื่องวิธีการศึกษาและวิจัย)

2. ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้กลุ่มตัวอย่างเฉพาะผู้อยู่อาศัยใน 3 เมืองใหญ่เท่านั้น คือ กรุงเทพฯ ๗ เชียงใหม่ และหาดใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณในการวิจัย

3. การวิจัยนี้ใช้กลุ่มประชากรตัวอย่างที่มีอายุ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป สามารถอ่านหนังสือออกและประกอบอาชีพแล้ว

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

เมือง (urban) หมายถึง เขตเทศบาลนคร และกรุงเทพมหานคร ที่มีประชากรมากกว่า 50,000 คนขึ้นไป และมีราษฎรหนาแน่นไม่ต่ำกว่า 3,000 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร ในที่นี้หมายถึงกรุงเทพฯ ๗, เทศบาลนครเชียงใหม่ และ เขตเทศบาลนครหาดใหญ่

การจัดช่วงชั้นทางอาชีพ (Occupational Stratification) หมายถึงการแบ่งคนในเขตเมืองออกเป็นช่วงชั้นสูงต่ำต่างกันไป โดยใช้คะแนน เกียรติภูมิของอาชีพเป็นเกณฑ์ในการแบ่งช่วงชั้น

มาตรวัด เกียรติภูมิของอาชีพ (Occupational Prestige Scale) หมายถึง เครื่องมือที่สร้างขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงระดับของความมีชื่อเสียง ศักดิ์ศรี ความนิยมยกย่อง

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เกียรติภูมิของอาชีพต่าง ๆ ในการวิจัยนี้จะสร้างมาตรวัดเกียรติภูมิของอาชีพต่าง ๆ ในรูปของคะแนนแต่ละอาชีพ

คะแนนเกียรติภูมิของอาชีพ (Occupational Prestige Score) หมายถึง ค่าเกียรติภูมิของแต่ละอาชีพที่ได้รับจากชาวเมือง ซึ่งตีความออกมาเป็นตัวเลขระหว่าง 0 - 100

การศึกษา (Education) หมายถึง ระดับวุฒิสูงสุดที่บุคคลจบการศึกษาอย่างเป็นทางการทั้งในระบบและนอกระบบ ในการวิจัยนี้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1. ระดับประถมศึกษา
2. ระดับมัธยมศึกษา
3. สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา

อายุ (age) หมายถึง ตัวเลขที่แสดงจำนวนปี เต็มของบุคคลตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบัน ในการวิจัยนี้จะใช้ประชากรตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป

อาชีพ (occupation) หมายถึง ชนิดของงานที่บุคคลนั้นทำอยู่เป็นงานที่ทำแล้วได้รับค่าจ้าง เงินเดือน หรือสิ่งตอบแทน โดยในงานวิจัยครั้งนี้ได้แก่อาชีพทั้ง 89 อาชีพที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการศึกษาและวิจัย

ในการศึกษาการจัดช่วงชั้นในสังคมด้วยมาตรวัดเกียรติภูมิของอาชีพต่าง ๆ ในสังคมเมืองของไทยนี้จะศึกษาจากอาชีพจำนวน 89 อาชีพ (โปรดดูรายละเอียดรายชื่ออาชีพในเรื่องเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย) อาชีพดังกล่าวมาจากการคัดเลือก โดยขั้นตอนดังนี้

1. คัดเลือกอาชีพต่าง ๆ จากระดับกลุ่มอาชีพย่อย (Minor Group) จากการจัดกลุ่มอาชีพเพื่อสร้างมาตรฐานสากลของเกียรติภูมิของอาชีพของ Donald J. Treiman ซึ่งจัดไว้ 83 อาชีพพร้อม เพื่อสะดวกในการเปรียบเทียบ

2. นำอาชีพที่คัดเลือกมาจากของ Treiman มาพิจารณาเพื่อคัดเลือกเฉพาะอาชีพที่มีอยู่ในสังคมไทยเท่านั้น จากการคัดเลือกครั้งนี้เหลืออาชีพ 59 อาชีพ และเพิ่มเติมอาชีพในระดับหน่วยอาชีพและระดับอาชีพอีก 21 อาชีพแล้วขยายบางอาชีพที่มีความสำคัญในสังคมไทยลงไปจำนวน 9 อาชีพ จึงรวมได้ทั้งหมด 89 อาชีพ

3. เพื่อให้แน่ใจว่าอาชีพนข้อ 2 เป็นอาชีพที่ชาวไทยรู้จักและเข้าใจจนพอที่จะให้คำเกียรตินิยมได้ จึงได้นำอาชีพดังกล่าวมาให้ ชาวเมืองในกรุงเทพฯ จำนวน 30 คน พิจารณา โดยขอให้แสดงความคิดเห็นว่ารู้จัก (ทราบดี ไม่ดี มีเกียรติภูมิอย่างไร) แต่ละอาชีพเพียงใด ปรากฏว่าอาชีพส่วนใหญ่ชาวบ้านรู้จักมีเพียงร้อยละ 10 ของอาชีพทั้งหมด (ประมาณ 8 อาชีพ) เท่านั้นที่ชาวบ้านกว่าร้อยละ 50 ไม่รู้จัก (ไม่รู้จัก 8 คนขึ้นไป)

4. นำอาชีพที่ชาวบ้านรู้จักน้อยตามข้อ 3 มาปรับปรุงโดยเพิ่มคำอธิบายและตัวอย่างง่าย ๆ เกี่ยวกับผู้ที่ประกอบอาชีพนั้น แล้วนำไปทดสอบอีกครั้งกับกลุ่มตัวอย่างเดิม ปรากฏว่าชาวบ้านรู้จักอาชีพทั้งหมดจากขั้นตอนการคัดเลือกอาชีพที่จะนำมาใช้ในการวิจัยดังกล่าวมาข้างต้น จึงถือได้ว่าอาชีพทั้งหมด 89 อาชีพนี้เป็นตัวแทนที่ดีในการนำไปศึกษามาตรวัดเกียรติภูมิของอาชีพต่าง ๆ ในสังคมไทย

ก. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ประกอบด้วย

1. บัตรอาชีพ ได้แก่บัตรรายชื่ออาชีพต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการศึกษาวิจัย ขนาดของบัตร 3×5 จำนวน 89 บัตร เท่ากับรายชื่ออาชีพ ด้านหน้าของบัตรจะเขียนชื่ออาชีพ (บัตรละ 1 อาชีพ) ด้วยตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่ สามารถอ่านได้ชัดเจน ด้านหลังของบัตรจะพิมพ์ชื่ออาชีพพร้อมด้วยคำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะอาชีพ ตัวอย่างผู้ประกอบอาชีพนั้น ๆ โดยสังเขป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

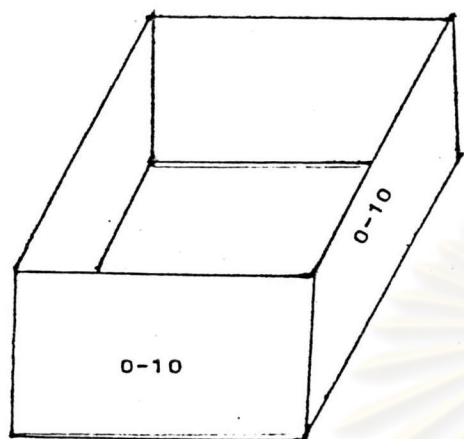
ตัวอย่างบัตรอาชีพ

<p>ช่างทำเครื่องเรือน</p>	5 นิ้ว	<p>ช่างทำเครื่อง เรือน เป็นผู้ทำและซ่อม เครื่อง เรือน และสิ่งของ เครื่องใช้ที่ทำจากไม้ชนิด ตั้งและใช้ เครื่องจักรทำผลิตภัณฑ์ไม้ ชนิดต่าง ๆ รวมทั้งการตั้งและใช้ เครื่องจักรซึ่งใช้ทำงานไม้ในอุตสาหกรรม ทำเครื่อง เรือนจากไม้ เช่น ช่างทำโต๊ะ ช่างทำตู้ เป็นต้น</p>	5 นิ้ว
ด้านหน้า	3 นิ้ว	ด้านหลัง	3 นิ้ว

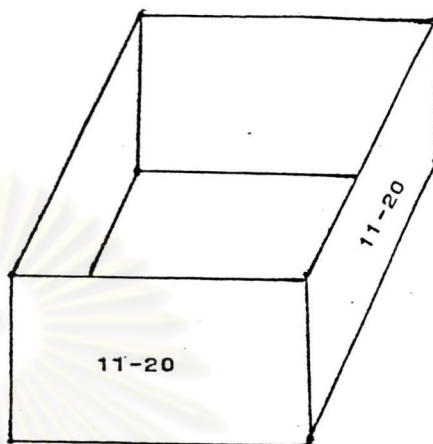
2. กล่องระดับอาชีพ เป็นกล่องขนาด $3 \times 5 \times 3$ ด้านบน เปิดมีจำนวน 10 กล่อง ใช้สำหรับใส่บัตรเพื่อหาระดับชั้นของอาชีพอย่างกว้าง ๆ แต่ละกล่องจะแสดงระดับชั้นของอาชีพไว้ข้างกล่องเป็นช่วงคะแนนดังนี้

กล่องที่	ระดับคะแนน	คะแนน
1	0 - 10	คะแนน
2	11 - 20	"
3	21 - 30	"
4	31 - 40	"
5	41 - 50	"
6	51 - 60	"
7	61 - 70	"
8	71 - 80	"
9	81 - 90	"
10	91 - 100	"

ตัวอย่างกล่องระดับอาชีพ

กล่องที่หนึ่ง

กล่องที่สอง

3. แผ่นจัดคะแนนอาชีพ เป็นแผ่นกระดาษขนาด 6" x 12" ภายในมีช่องสำหรับเสียบบัตรอาชีพได้ ใช้สำหรับหาค่าคะแนนความมีหน้ามีตาของอาชีพ ช่องสำหรับเสียบบัตรแต่ละช่องจะแสดงถึงระดับคะแนน แต่ละช่องจะห่างกัน 1 คะแนน ช่องล่างสุดจะเป็น 1 คะแนน ช่องบนสุดจะเป็น 10 คะแนน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างแผ่นวัดคะแนนอาชีพ

<u>แผ่นวัดคะแนนอาชีพ</u>	
10	10
9	9
8	8
7	7
6	6
5	5
4	4
3	3
2	2
1	1

12 นิ้ว

6 นิ้ว

4. แบบวัดคะแนน เป็นแบบฟอร์มที่สร้างขึ้นเพื่อบันทึกรายละเอียดเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวอย่าง และการให้ค่าของตัวอย่างในการวิจัยจะประกอบด้วย 2 ส่วน

- 1) ส่วนรายละเอียดข้อมูลเบื้องต้น
- 2) ส่วนรายละเอียดการให้ค่าอาชีพ

แบบวัดคะแนน มีรายละเอียดอยู่ในภาคผนวก (แบบสอบถาม)

ข. การเก็บและรวบรวมข้อมูล

การเก็บและรวบรวมข้อมูลมีวิธีการดังนี้

นำบัตรรายชื่ออาชีพไปให้กลุ่มตัวอย่างแยกใส่กล่องระดับอาชีพในระดับต่าง ๆ กัน โดยเห็นว่าอาชีพใดควรมีเกียรติภูมิในระดับใด ก็ให้ใส่กล่องนั้น เมื่อเลือกบัตรใส่กล่องครบทุกบัตรแล้ว นำบัตรของแต่ละกล่องมาจัดลำดับภายในกล่องระดับนั้น โดยให้จัดที่ละระดับแล้วแปลความหมายเป็นคะแนน โดยให้กลุ่มตัวอย่างเสียบัตรอาชีพที่อยู่ในระดับ

เดียวกันในแผ่นจัดคะแนนอาชีพคราวเดียวกัน ในช่องหนึ่งเสียก็บัตรก็ได้ หรือบางช่องไม่เสียบัตรก็ได้ ตามความรู้สึกของผู้ให้ค่า เช่นในกล่องระดับ 51-60 ถ้าบัตรถูกเสียในช่องที่ 6 ของแผ่นจัดคะแนนก็จะถือได้ว่าได้คะแนน 56 แล้วนำผลคะแนนบันทึกลงในแบบวัดคะแนน

ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ เมื่อได้ออกสนามเก็บข้อมูลแล้ว ในบางครั้งไม่สามารถจะไปเก็บข้อมูลตามเลขที่บ้านที่ระบุไว้ได้ ทั้งนี้เกิดจากปัญหาว่าบ้านนั้นไม่มีคนอยู่เพราะไปทำงานกันหมดหรือบางบ้านมีการะกักขังมาก เช่น ร้านค้าที่ไม่สามารถจะให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยได้ ผู้วิจัยจึงแก้ปัญหาโดยการไปเก็บข้อมูลบ้านที่อยู่ถัดไป แทนผู้ตอบในบางรายก็ไม่เข้าใจวิธีการในครั้งแรก เพราะว่าการเก็บข้อมูลครั้งนี้ไม่เหมือนกับวิธีการอื่น ๆ จึงทำให้ผู้ตอบรู้สึกสับสนอยู่บ้าง จำเป็นต้องใช้เวลาอธิบายอยู่นานพอสมควรจึงเข้าใจ แต่ก็มีความเล็กน้อยเท่านั้นที่ไม่เข้าใจและผู้วิจัยก็ได้พบบางปัญหาที่ผู้ตอบไม่ยอมตอบแบบสอบถามในครั้งแรก เพราะเห็นว่าทุกอาชีพที่สุจริตมีความเท่าเทียมกันหมด ดังนั้นจึงต้องมีการพูดคุยกันอยู่นานจึงจะเข้าใจแต่ส่วนใหญ่แล้ว ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ไม่มีปัญหามากนัก

ค. การวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูล

จะวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยนำคะแนนที่ได้ทั้งหมดของแต่ละอาชีพ มาหาค่าเฉลี่ย (Mean) จนครบทุกอาชีพแล้วนำค่าเฉลี่ยมาเรียงลำดับตามคะแนนสูงต่ำ สำหรับการเปรียบเทียบข้อมูลกับมาตรฐานวัด เกียรติภูมิ มาตรฐานสากลของ Treiman จะเปรียบเทียบอาชีพที่เป็นอาชีพเดียวกันโดยหาค่าความสัมพันธ์ที่ละเอียด เพื่อดูความสอดคล้องกันหรือไม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

1. ทำให้เราทราบถึงการให้ค่าเกียรติภูมิแก่อาชีพต่าง ๆ ในสังคมเมืองของไทย ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่มีประโยชน์มากในการศึกษาสังคมไทยและการวางแผนพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ
2. ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นมาตรฐานวัดเกียรติภูมิของอาชีพต่าง ๆ ในสังคมซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป
3. ทำให้เราทราบถึงความสอดคล้องหรือแตกต่างกันระหว่างค่าเกียรติภูมิของ

อาชีพต่าง ๆ ในสังคมเมืองของไทย กับมาตรฐานสากลของ Treiman อันจะเป็น
ประโยชน์ในการเปรียบเทียบทางวิชาการ

4. ผลการวิจัยครั้งนี้ อาจนำไปสู่การสร้างมาตรวัดเกียรติภูมิของอาชีพใน
ระดับสังคมไทยทั้งหมด ซึ่งจะนำไปสู่การอธิบายโครงสร้างทางอาชีพในสังคมไทย อันจะ
เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในอนาคต

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย